

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2011. május 2.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2011. május 2. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Szegedy-Maszák Mihály: *Előszó – A magyar irodalom története*
(részletek)

Ez a munka egészen más céllal jött létre, mint *A magyar irodalom története* című, eredetileg hatkötetes, mintegy négy évtizeddel ezelőtt befejezett áttekintés, mely a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetében Sőtér István főszerkesztésével készült. Akkor még lehetett úgy összefoglalást készíteni a magyar irodalmi örökségről, hogy a szerzők kevésbé próbálták érvényesíteni a nemzetközi irodalomtudomány korabeli szempontjait. Az itt olvasható háromkötetes munkának viszont az a fő jellemzője, hogy egy sor olyan irányzat tanulságait veszi tekintetbe, amely döntő hatást tett az irodalom értelmezésére a legutóbbi száz év során. Olyan fejezetekkel találkozhat itt az olvasó, amelyekben a szerzők a strukturalizmus, a hermeneutika, a dekonstrukció, az új historizmus és a kultúratudomány távlatából értelmezik a műveket és intézményeket, s az irodalmat a művelődés tágabb összefüggésrendszerébe illesztik.

A feladat kijelölésekor nagyon lényeges ellentmondással kellett szembenézni. Összefüggő történetmondás többnyire csak egyetlen szerzőtől várható, történetírás viszont nehezen képzelhető el valamely célelvőség föltételezése nélkül. E munka szerzőinek részben azért különbözik a beszédmódja, mert kimondottan vagy hallgatólagosan nem ugyanannak a célelvőségnek a szellemében gondolkoznak. Míg a korábbi irodalomtörténetek általában egyféle célelvű folyamatot igyekeztek figyelemmel kísérni, ez a munka olyan célelvűségeknek a kölcsönhatásával számol, amelyek között olykor feszültség, sőt akár még ellentmondás is érzékelhető. A technika s talán a tudomány esetében is el lehet képzelni, hogy a későbbi paradigma fölváltja, kiszorítja, érvényteleníti a korábbi. A művészetek s az irodalom esetében kockázatos föltételezni ilyen vonalszerű előrejutást. Túlhaladás helyett célszerűbb csak változásról beszélni. A későbbi nem okvetlenül magasabb rendű; Ady költészetét nehéz volna fejlettebbnek minősíteni Arany Jánoséhoz képest. Mi több, ugyanaz a jelenség egyik távlatból előzménynek, más vonatkozásban inkább visszatérésnek mutatkozhat. „Hagyomány egy van; mint ahogy egy emberiség, egy szellem és egy Isten” – írta egykor Hamvas Béla (Hamvas 1988, 86). Az egyetlen kulturális örökségbe vetett hit arra ösztönözhet, hogy az irodalom múltjának áttekintése üdvtörténetnek rendelődjék alá. Ezzel a felfogással szemben azt a szemléletet próbáltuk érvényre juttatni, mely különböző hagyományok létét tételezi föl, és tartózkodik korszakok egyértelmű kijelölésétől, mert nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy ugyanaz a jelenség egyaránt értelmezhető folytonosságként és megszakítotttsággként. Ezért adtuk e sokszerzős munkának a következő címet: *A magyar irodalom története*.

A 21. század elején készült irodalomtörténet szerkesztőjének már óhatatlanul is meg kell határoznia, mennyiben kapcsolódik a nemzetközi tudományhoz, és mennyiben igyekszik saját úton járni. Ennek a munkának elindításához egy először 1989-ben angolul, majd franciául is megjelent könyv (Hollier

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1994) adta a kezdeti ösztönzést. E névmutatóval együtt 1157 lapos, több kiadást és komoly visszhangot keltett (Valdés–Hutcheon 1994) kötethez annyiban hasonlít a jelenlegi magyar vállalkozás, hogy mindegyik fejezetében valamely évszámhoz is kapcsolható esemény szolgáltatja a kiindulópontot. A különbség mindenekelőtt abból származik, hogy az időmegjelölések kiválasztásakor nem politikai eseményeket tekintettünk irányadónak. [...]

A célelvű irodalomtörténet-írás a felvilágosodás és a modernség ösztönzésére alakult ki. Nincs kizárva, hogy a modernség néven ismert, szüntelen továbblépést sürgető mozgalom a 21. század elejére már véget ért. A gyarmatosítás utáni korban már arra is rá kell ébredni, hogy a művelődés nem azonos a nyugatinak nevezhető világ örökségével. Vasari és Winckelmann – akiknek hagyománya a magyar irodalomtörténészekre is döntően hatott – körköröségben gondolkodott. E szemlélet hívei születésről, érett szakaszról, sőt hanyatlásról írtak. A 18. században számosan keresték valamely eszmény megvalósulását a műalkotásban. Az avantgárd híveit a korábbi meghaladásának az igénye vezette. Már a posztmodern helyzet elérkezése előtt is kísértett a gondolat, hogy ami ezután következik, voltaképp korábban is megtörtént. [...]

Hasonló következtetések vonhatók le az irodalom történetéből. Azok a felfogások, amelyek a nemzetjellem szerves fejlődésének, a társadalmi haladásnak vagy akár a korábbin túllépő modernségnek feleltették meg a magyar irodalom történetét, a már érvényüket veszített nagy elbeszélések (grands récits, master narratives) körébe tartoznak. Ez a fölismerés indokolja, hogy sem a korszakot, sem az egyéni életművet ne tekintsük rendező elvnek, vagyis a magyar irodalmat töredezett örökségként mutassuk be. Az irányzatnak vagy mozgalomnak az érvényessége is korlátozottabb a korábban föltételezettnél – Arany János vagy Mikszáth alkotásait nehéz a 19. századi Európa meghatározónak vélt áramlatainak megfeleltetni. Egyoldalú képet alakít ki magának az olyan olvasó, aki szimbolista költészetként igyekszik értelmezni Ady verseit. A *Sinistra körzet* vagy *A kényő árnyéka* nem közelíthető meg sikerrel olyan távlatból, amely a modernség történeteként tünteti föl a legutóbbi másfél század európai irodalmát.

„A posztmodernségnek talán az a megkülönböztető tulajdonsága, hogy bármi akármelyik pillanatban hatást fejthet ki, hiszen a rendezetlen jelennek s jövőnek rendezetlen múlt felel meg” (Danto 1992, 123). A magyar irodalom teljesítménye ugyan kisebb, mint a franciáé, de elég gazdag ahhoz, hogy teljes áttekintését képtelenségnek nyilvánítsuk. Nemcsak a jelenlegi munka terjedelmi korlátai miatt, de azért is, mert értékei nem mindenki számára nyilvánvalóak, s ugyan melyikünk követelhetné magának a jogot, hogy pontosan kijelölje: mit érdemes megőrizni s mit nem. [...] Ungvárnémeti Tóth László kötetét sem sokan forgatták Weöres Sándor előtt. Előfordulhat, hogy valamely értelmező alkotójánál és szellemi neveltetésénél fogva mindenkinél alkalmasabb olyan művek értékeinek meglátására, amelyek mások számára jószerivel megközelíthetetlenek. Ezzel is indokolható, hogy e munka némely fejezete viszonylag kevésbé ismert művekre irányítja a figyelmet, s így óhatatlanul is ösztönözheti az örökölt értékrend (kánon) módosítását. [...]

Forrás: *A magyar irodalom története I.* Főszerkesztő: Szegedy-Maszák Mihály. Gondolat, 2008. 11–17. o.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Hasonlítsa össze a szöveg alapján a két magyar irodalomtörténetet!

	<i>A magyar irodalom története</i>	<i>A magyar irodalom történetei</i>
Mikor jelent meg a mű (évtizednyi pontossággal)?		
Ki a főszerkesztő?		
Mekkora a kiadvány terjedelme?		
Milyen a viszonya a nemzetközi irodalomtudományhoz?		
Hogyan viszonyul a fejlődés vagy változás problémájához?		
Szerepel-e a műben Berzsenyi életművének értékelése?		

6 pont

2. A bevezető szerzője szerint „összefüggő történetmondás többnyire csak egyetlen szerzőtől várható”. Nevezzen meg két olyan átfogó irodalomtörténeti művet, amely egyetlen szerzőtől származik! Magyar és világirodalmi áttekintésben egyaránt gondolkodhat.

A szerző neve: _____

A mű címe: _____

A szerző neve: _____

A mű címe: _____

2 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. A magyar irodalom történeteiben olvasható tanulmányok évszámokhoz kötődnek.

Rendelje a kiadványban szereplő évszámokhoz a szerzőt és a mű címét!

Évszám	A szerző neve	A mű címe
1651		
1772		
1846		
1861		
1882		
1906		
1912		
1932		
1946		
1992		

A szerző neve (ábécérendben)
Ady Endre
Arany János
Bessenyei György
Bodor Ádám
Karinthy Frigyes
Madách Imre
Mikszáth Kálmán
Radnóti Miklós
Szabó Lőrinc
Zrínyi Miklós

A mű címe (ábécérendben)
<i>Adriai tengernek Syrenaia</i>
<i>Ágis tragédiája</i>
<i>A jó palócok</i>
<i>Az ember tragédiája</i>
<i>Így írtok ti</i>
<i>Sinistra körzet</i>
<i>Tajtékos ég</i>
<i>Te meg a világ</i>
<i>Toldi</i>
<i>Új versek</i>

6 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**4. A szerző szerint „az avantgárd híveit a korábbi meghaladásának az igénye vezette”.
Nevezze meg, melyik irányzat, izmus dokumentumából idéztünk!**

A valóságban, kijelentem nektek, a múzeumok, könyvtárak és akadémiák (felesleges erőlködések temetői, megfeszített álmok kálváriái, megcsönkített lendületek iktatói!...) mindennapos látogatása ugyanolyan káros, mint a becsvágyó akaratuktól és elméjüktől megrészegetett ifjak szülőinek szívós gyámkodása. A haldoklóknak, a betegeknek, az elzártaknak hadd maradjon csak ez; a megcsodált múlt talán balzsam az ő bajaikra, hiszen a jövő előlük el van rekesztve... De mi nem akarunk többet tudni a múlttól, mi, fiatal és erős [...].!

Az irányzat neve: _____

A léleknek olyan zavartalan önműködése (tisztá automatizmus), melynek célja szóban, írásban vagy bármi más módon kifejezni a gondolkodás valódi működését. Tollba mondott gondolat, függetlenül az értelem bármiféle ellenőrzésétől, s minden esztétikai vagy erkölcsi törekvéstől.

Az irányzat neve: _____

A „civilizáció” által megsemmisítve mi is érzünk magunkban egy végső erőt, melyet mégsem lehet elpusztítani; halálfélelmünkben erre támaszkodunk, ezt szegezzük varázsjelként a „civilizáció” ellen; bennünk élő ismeretlen varázsjelét, amelyben bízunk, hogy megment, a rabbá tett lélek jelét, amely ki akar törni börtönéből, minden szorongó lélek vészjelét: az [...] adja.

Az irányzat neve: _____

3 pont	
--------	--

5. A szerző az egyoldalú kép kialakításától óvja az Ady-értékelőket.

a) Az Ady-költészethez kapcsolt stílusirányzat: _____

b) A stílusirányzat (mozgalom) 2 jellemzője:

---

c) Az Ady-költészet két, ettől eltérő vonása:

---

5 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. A szöveg megfelelő helyének figyelembevételével értelmezze Mikszáth alábbi önvallomását! Legalább 3 lényegi elemet említsen!

„Még egyetlen regény rázott meg. *Raszkolnyikov* [Bűn és bűnbűdés] Dosztojevszkijtől. De azt már később olvastam. Öreg fa voltam már akkor, aki nem nőhet másképp.”

---

3 pont

7. Nevezzen meg Arany János életművéből 3 olyan műfajt – egy mű címével együtt –, amelyik már nem meghatározó a 19. század második felének világirodalmában!

A műfaj megnevezése	A mű címe

3 pont

8. Weöres Sándor melyik alkotására hivatkozik az előszó szerzője? Adja meg a mű címét!

A mű címe: _____

1 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

---

11. Adja meg az alábbi meghatározások szövegbeli megfelelőjét!

a) Adott korszakban elfogadott általános tudományos tételek együttese:

_____

b) A jelenségeket a szerkezet, a rendszer felől kiindulva formális elemzéssel leíró módszer, tudományelméleti irányzat:

_____

c) Irányadó mérték, szabály, kötelező minta:

_____

3 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Mutassa be Karinthy Frigyes költeményét a Kosztolányi-költészet paródiájaként, a paródia műfaji sajátosságainak figyelembevételével!

Karinthy Frigyes: *Így írtok ti* (részlet)

Trombolányi Dezső
„A szegény kis trombitás szimbolista klapoc
nyöszörgései” című ciklusból

I.

Mint aki halkán belelépett,
És jönnek távol, ferde illatok
Mint kósza lányok és hideg cselédek
Kiknek bús kontyán angyal andalog
Mint aki halkán belelépett.
Mint aki halkán belelépett,
Valamibe... s most tüszköl s fintorog;
Mint trombiták és roppant trombonok*
S a holdvilágnál szédelegve ferdül
Nehéz boroktól és aranyló sertül
Ugy lépek vissza mostan életembe
Mint kisfiu, ki csendes, csitri, csempe
S látok barnát, kókuszot, koporsót, képet –
Mint aki halkán belelépett.
(1912)

Egy lehetséges „eredeti”

Kosztolányi Dezső: *A szegény kisgyermek panasza* (részlet)

Mint aki a sínek közé esett...

És általérzi tűnő életét,
míg zúgva kattog a forró kerék,
cikázva lobban sok-sok ferde kép
és lát, ahogy nem látott sose még:

Mint aki a sínek közé esett...
a végtelent, a távol életet
búcsúztatom, mert messze mese lett,
mint aki a sínek közé esett:

Mint aki a sínek közé esett --
vad panoráma, rémes élvezet --
sínek között és kerekek között,
a bús idő robog fejem fölött
és a halál távolba mennydörög,
egy percre megfogom, ami örök,
lepkéket, álmot, rémest, édeset:

Mint aki a sínek közé esett.
(1910)

---

* trombon: harsona

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

---

15 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
